

**КОЛЕДЖ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»**

**Відділення педагогіки та фінансово-інформаційної діяльності
Циклова комісія викладачів природничо-математичних дисциплін**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з навчальної роботи
Оксана КОГУТЮК
«30» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ З ОСНОВАМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Освітньо-професійна програми – Середня освіта (Фізична культура)

Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр

Спеціальність – 014 Середня освіта (Фізична культура)

Вінниця 2024

Робоча програма освітнього компонента 5 Безпека життєдіяльності з основами охорони праці з підготовки фахових молодших бакалаврів за галуззю знань 014 Середня освіта (Фізична культура)

РОЗРОБНИК:

Галина ШЕРШУН, спеціаліст I категорії

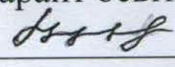
СХВАЛЕНО

Методичною радою Коледжу фахової передвищої освіти
«29» серпня 2024, протокол № 1

Голова канд. педнаук, доц. Андрій КРИЖАНОВСЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми (Фізична культура)

 Людмила ЛЕЛЯК

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні циклової комісії викладачів дошкільних психолого-педагогічних дисциплін
«28» серпня 2024, протокол № 1

Голова циклової комісії Валентина ЦЕЛОМУДРА

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти / освітньо-професійний ступінь	Характеристика освітнього компонента		
		Денна форма навчання		
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка	Статус освітнього компонента Обов'язковий		
	Спеціальність 014			
Змістових модулів – 2	освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр	Рік підготовки: 1		
		Семестр: 1		
Лекції 20		Семінари	Практ. 12	
Самостійна робота 58				
Вид контролю: залік				
Загальна кількість годин – 90				
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача освіти – 2,8				

2. Мета, завдання, програмні компетентності та результати навчання

2.1. Мета, завдання освітнього компонента

Мета вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності з основами охорони праці» полягає у набутті здобувачем освіти компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у здобувачів освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

2.2. Програмні компетентності

2.2.1. Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в галузі фізичної культури і спорту або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

2.2.2. Загальні компетентності

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства, права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу, здатність вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень;

ЗК 5. Здатність спілкуватись державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК 7. Здатність до забезпечення безпеки діяльності власної та інших учасників освітнього процесу;

2.2.3. Спеціальні (фахові) компетентності

СК5. Здатність до формування серед різних груп населення навичок ведення здорового способу життя та використання рухової активності для задоволення потреб організму людини;

2.3. Результати навчання

2.3.1. Програмні результати навчання за ОПП

РН 6. Дотримуватись вимог охорони праці і безпеки життєдіяльності, правил поведінки на спортивному об'єкті, використання інвентаря та обладнання.

2.3.2. Результати навчання за освітнім компонентом.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні:

Знати:

- основні принципи формування безпечної життєдіяльності людини;
- характеристики зовнішніх та внутрішніх негативних факторів;
- вплив психофізіологічних особливостей людини на формування її безпеки;
- класифікацію і нормування шкідливих та небезпечних факторів, що негативно впливають на здоров'я людини;
- законодавчі акти та нормативні документи з питань безпеки життєдіяльності людини та охорони праці;
- основні принципи колективної безпеки;
- принципи гармонійного розвитку людини та сталого розвитку людства.

Вміти:

- аналізувати та оцінювати небезпечні ситуації;
- оцінити середовище перебування стосовно особистої безпеки, безпеки колективу;
- самостійно приймати рішення про вжиття термінових заходів у разі виникнення екстремальних ситуацій;
- забезпечити особисту безпеку в екстремальних ситуаціях;
- розробляти й впроваджувати систему заходів, спрямованих на збереження здоров'я людини та її
- гармонійний розвиток;
- визначити психофізіологічні особливості людини та їх роль у забезпеченні особистої безпеки;

3. Програма освітнього компонента

Змістовий модуль 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ. ДЖЕРЕЛА НЕБЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ ТА ПОРОДЖЕНІ НИМИ ФАКТОРИ

Тема 1. Основи теорії безпеки життєдіяльності.

Основні поняття та визначення у БЖД. Класифікація джерел небезпеки, небезпечних та шкідливих факторів. Безпека людини, суспільства, національна

безпека.. Небезпека. Поняття ризику. Концепція допустимого ризику. Визначення ризику, кількісні оцінки ризику. Правові, нормативні та організаційні основи безпеки життєдіяльності. Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності.

Тема 2. Фізіологічні, психологічні та соціальні основи забезпечення безпечної життєдіяльності.

Психофізіологічна надійність людини як природна система захисту. Захисні властивості людського організму. Імунітет. Адаптація. Функції та властивості аналізаторів людини. Психологічні особливості людини: пам'ять, мислення, увага, емоції, характер і темперамент. Основні потреби людини та її активність. Фактори, які знижують психофізіологічну надійність. Шляхи підвищення психофізіологічної надійності людини та рівня її безпеки. Вплив біоритмів та зовнішніх енергетичних полів на рівень індивідуального ризику.

Тема 3. Небезпеки природного, техногенного характеру.

Природні небезпеки: літосферні, гідросферні, атмосферні, космічні стихійні лиха. Заходи спрямовані на запобігання негативної дії природних джерел небезпеки на людину. Загальні закономірності виникнення природних небезпек. Техногенні небезпеки. Антропогенний вплив на навколишнє середовище. Аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище. Аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин. Загальні закономірності виникнення небезпек.

Тема 4. Соціальні небезпеки.

Загальні закономірності виникнення небезпек. Політичні небезпеки: війни, тероризм, екстремальні ситуації криміногенного характеру. Соціальні небезпеки, викликані низьким духовним та культурним рівнем. Комбіновані небезпеки. Природно-техногенні, природно-соціальні небезпеки. Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі. Забруднення атмосфери міст, міських приміщень, води в містах.

Тема 5. Причини виникнення та класифікація НС. Захист населення у НС.

Визначення рівня НС, регламент подання інформації про їх загрозу або виникнення. Ліквідації наслідків НС. Запобігання НС та організація дій для усунення їх негативних наслідків. Дії населення в умовах НС. Індивідуальні та колективні засоби захисту. Ліквідація наслідків впливу на людину радіоактивних, хімічних та біологічних речовин. Організація життєзабезпечення населення в НС. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій. Укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи. Заходи по евакуації. Радіаційний і хімічний захист населення

і територій. Інженерний захист, біологічний захист, медичний, психологічний захист.

Змістовий модуль 2.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ОП. ОСНОВИ ФІЗІОЛОГІЇ, ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ

Тема 6. Основні законодавчі та нормативні акти з охорони праці. Державне управління охороною праці.

Вступ. Основні законодавчі акти про охорону праці. Закон України «Про охорону праці». Державні нормативні акти про охорону праці. Органи державного управління охороною праці, їх комплектація і повноваження. Система управління охороною праці. Служба охорони праці. Комісія з питань охорони праці.

Тема 7. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

Умови і обставини виникнення небезпечних ситуацій. Виробничий травматизм та його причини. Методи аналізу травматизму (статистичний, топографічний, монографічний, економічний). Професійні захворювання та причини їх виникнення. Профілактика травматизму та професійних захворювань. Порядок розслідування нещасних випадків. Дії свідків та потерпілих від нещасного випадку на виробництві. Дії керівника підприємства після повідомлення про нещасний випадок на підприємстві. Порядок створення комісії. Документи, що підлягають оформленню при нещасному випадку на виробництві чи професійному захворюванні. Особливості розслідування групових нещасних випадків та нещасних випадків зі смертельним наслідком.

Тема 8. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії.

Діяльність, її види і їх фізіологічні особливості. Гігієнічна класифікація праці. Мікроклімат виробничих приміщень, його вплив на організм людини. Нормалізація параметрів мікроклімату. Вплив шкідливих речовин на організм людини. Нормування шкідливих речовин. Захист від шкідливої дії речовин на виробництві. Призначення та класифікація систем вентиляції. Системи опалення.

Значення освітлення для трудової діяльності. Види освітлення. Шум, його характеристика, засоби та заходи захисту від нього. Загальна характеристика електромагнітних випромінювань.

Тема 9. Основи виробничої безпеки

Електробезпека. Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Умови ураження людини електричним струмом.

Основи пожежної безпеки. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах Показники вибухопожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння. Дії персоналу при виникненні пожежі. Вивчення питань пожежної безпеки працівникам.

Тема 10. Надання першої домедичної допомоги при нещасних випадках

Основні теоретичні положення (перша допомога, як її надавати). Втрата свідомості травми (штучне дихання, зовнішній масаж серця, непритомність, струс мозку, кровотечі). Термічні впливи (переохолодження, відмороження, перегрівання, термічні опіки).

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	усього	аудиторні	у тому числі			самост.роб.
Лекції				практичні		
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ. ДЖЕРЕЛА НЕБЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ ТА ПОРОДЖЕНІ НИМИ ФАКТОРИ, 40 балів						
Тема 1. Основи теорії безпеки життєдіяльності.	8	2	2			6
Тема 2. Фізіологічні, психологічні та соціальні основи забезпечення безпечної життєдіяльності.	10	4	2		2	6
Тема 3. Небезпеки природного, техногенного характеру.	6	2	2			4
Тема 4. Соціальні небезпеки. Комбіновані небезпеки.	12	6	2		2	6
Тема 5. Причини виникнення та класифікація НС. Захист населення у НС.	6	2	2			6
Модульна контрольна робота 1	2	2			2	
Разом за змістовим модулем 1	44	18	10	2	6	28

Змістовий модуль 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ОП. ОСНОВИ ФІЗІОЛОГІЇ, ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ, 40 балів

Тема 6. Основні законодавчі та нормативні акти з охорони праці. Державне управління охороною праці.	8	2	2			6
Тема 7. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.	8	2	2			6
Тема 8. Виробнича санітарія та гігієна праці на підприємствах.	10	4	2		2	6
Тема 9. Основи виробничої безпеки	8	2	2			6
Тема 10. Надання першої домедичної допомоги при нещасних випадках	8	2	2			6
Модульна контрольна робота 2	2	2			2	
Залік	2	2			2	
Разом за змістовим модулем 2	46	16	10			30
Усього годин	90	32	20		12	58

5. Теми семінарських занять
Не передбачено навчальним планом

6. Теми практичних занять

№ з/п	№ модуля / теми	Назва теми	К-ть Годин
1.	1/2	Визначення психологічної піддатливості людини до небезпеки	2
2.	1/4	Дослідження соціальних небезпек. Засоби їх попередження.	2
3.	1/5	Модульна контрольна робота	2
4.	2/8	Параметри мікроклімату виробничих приміщень	2
5.	2/10	Модульна контрольна робота	2
6.	1-10	Залік	2
Разом			12

7. Теми лабораторних занять
Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	№ модуля / теми	Назва теми	К-ть Годин
1.	1/1	Основи теорії безпеки життєдіяльності.	6
2.	1/2	Фізіологічні, психологічні та соціальні основи забезпечення безпечної життєдіяльності.	6
3.	1/3	Небезпеки природного, техногенного характеру.	4
4.	1/4	Соціальні небезпеки. Комбіновані небезпеки.	6
5.	1/5	Причини виникнення та класифікація НС. Захист населення у НС.	6
6.	2/6	Основні законодавчі та нормативні акти з охорони праці. Державне управління охороною праці.	6
7.	2/7	Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.	6
8.	2/8	Виробнича санітарія та гігієна праці на підприємствах.	6
9.	2/9	Основи виробничої безпеки	6
10.	2/10	Надання першої домедичної допомоги при нещасних випадках	6
Разом			58

9. Методи та технології навчання

Методи викладання освітнього компонента Безпека життєдіяльності і основи охорони праці спрямовані на розв'язання навчальних завдань.

Вибір методів і технологій викладання та навчання здійснюється залежно від мети заняття, змісту, навчальних можливостей здобувачів освіти, особливостей особистості викладача, матеріально-технічного забезпечення.

Засоби навчання, які застосовуються при викладанні дисципліни, є словесні, наочні й практичні. Серед форм та методів подачі навчального матеріалу з ОК 5 Безпека життєдіяльності з основами охорони праці застосовуються:

1. Структурно-логічне навчання: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і вирішення дидактичних завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;

2. Контекстне навчання: ґрунтується на інтеграції різних видів діяльності, як навчальної, наукової, так і практичної.

3. Імітаційне навчання, основою якого є імітаційно-ігрове моделювання в умовах навчання процесів, що відбуваються в реальній системі.

4. Проблемне навчання, яке здійснюється на основі ініціювання самостійного пошуку здобувачем освіти знань через проблематизацію (викладачем) навчального матеріалу.

Подані матеріали дозволяють здобувачеві освіти самостійно планувати терміни та обсяги змістової складової навчальної діяльності, прогнозувати її результативність

За рівнем активності: пояснювально-демонстраційний, дослідницький.

За функцією: усне викладання матеріалу, закріплення, самостійна робота щодо засвоєння навчального матеріалу, перевірка і оцінка знань та умінь.

Самостійна робота здобувачів освіти включає дві складові: самостійна підготовка до аудиторних занять, до занять у режимі онлайн, підготовка до тематичного тестового контролю та рубіжного контролю.

10. Методи та форми контролю

Методами та формами контролю результатів навчання є: тести; командні проекти; реферати; студентські презентації; інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю знань здобувачів:

- поточний;
- модульний;
- підсумковий залік.

Поточний контроль знань здобувачів протягом одного семестру включає оцінку за роботу на семінарських заняттях, практичну та самостійну роботу.

Модульний контроль знань здійснюється через проведення аудиторних письмових контрольних робіт або комп'ютерного тестування

Підсумковий контроль знань проводиться у формі заліку, усно або шляхом тестування).

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС - A, B, C, D, E, FX, F).

Критерії та засоби оцінювання запланованих програмних результатів навчання

Критеріями ефективності запланованих результатів навчання є глибина та дієвість знань, системність та усвідомленість знань.

Методами і засобами оцінювання підготовки до занять та виконання практичних завдань виступають: усний контроль (індивідуальне і фронтальне опитування здобувачів освіти); засоби письмового контролю (тестові завдання, контрольні роботи, ситуаційні задачі), індивідуальні завдання – написання рефератів.

Рейтингова система оцінювання дозволяє врахувати рівень знань, поточну підготовку студентів до аудиторних занять та визначити рівень засвоєння навчального матеріалу окремої теми. Підсумкова оцінка виставляється після складання заліку за рейтинговими показниками.

Норми і критерії оцінювання знань запланованих програмних результатів навчання
Оцінка «відмінно» (рівень досягнень A, бали 90-100). Здобувач освіти відповідно до програми виявив всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної і додаткової літератури, сформулював повні відповіді на всі поставлені запитання, виявив креативність та уміння творчого застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань; має загальний високий рівень ерудиції та культури мови, здатний до самостійного поповнення надбаних знань і умінь у процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності.
Оцінка «добре» (рівень досягнень B, бали 82 - 89). Здобувач освіти міцно засвоїв програмний матеріал, вміє логічно і послідовно його викласти, має повні та системні знання з дисципліни, точно формулює означення й правила, не допускає істотних помилок у відповідях на запитання, вільно

оперує навчальним матеріалом дисципліни, знає наукову й довідкову літературу, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань.

Оцінка «добре» (рівень досягнень С, бали 75 - 81). Здобувач освіти виявив системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної літератури, виявив уміння застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань, глибоко розуміє матеріал. Знання здобувача освіти з окремих тем мають неповний характер, немає достатньої самостійності в аргументації відповідей, у відповідях він допускає недоліки, які може самостійно виправити.

Оцінка «задовільно» (рівень досягнень D, бали 64 - 74). Здобувач освіти виявив знання основного навчального матеріалу в необхідному для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності обсязі, вияв поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, давав неповні відповіді на поставлені запитання із застосуванням певних штамів, виявив уміння репродуктивного вирішення практичних завдань, у процесі їхнього виконання допускав суттєві помилки, які міг усунути лише за допомогою викладача.

Оцінка «незадовільно» (рівень досягнень E, бали 60 - 63). Здобувач освіти володіє навчальний матеріал поверхово й фрагментарно.

Оцінка «незадовільно» (рівень досягнень FX, бали 35 - 59). Здобувач освіти не засвоїв переважної частини програмного матеріалу, має поверхове, фрагментарне уявлення про дисципліну, допускав принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань, на більшість запитань не давав відповіді, не здатний використати наявні знання під час виконання простих практичних завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал і підготуватися до повторного складання.

Оцінка «неприйнятно» (рівень досягнень F). Здобувач освіти не опанував навчальним матеріалом, не має знань із більшої його частини, не дає відповіді на більшість поставлених завдань, не спроможний самостійно опанувати програмним матеріалом і потребує повторного вивчення дисципліни.

Шкала оцінювання

№ з/п	Сума балів підсумкового контролю	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
			Для екзамену	Для заліку
1.	90-100	A	відмінно	зараховано
2.	82-89	B	добре	
3.	75-81	C	добре	
4.	64-74	D	задовільно	
5.	60-63	E	задовільно	
6.	35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
7.	1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	незараховано з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента

11. Рекомендовані джерела інформації

11.1. Базова література

1. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / Зацарний В.В. Зацарна О. В. Землянська О. В. Праховнік Н. А. Київ, НТУУ «КПІ», 2016. 230 с.
2. Безпека життєдіяльності: підручник / О.І. Запорожець, Б.Д. Халмурадов, В.І. Применко та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 448 с.
3. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник / Стиценко Т.С., Пронюк Г.В., Сердюк Н.М., Хондак І.І. – Харків: ХНУРЕ, 2018. – 336 с.
4. Безпека людини у сучасних умовах: Монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; За заг. ред. проф. В.В. Березуцького. – Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. – 208 с.
5. Охорона праці: навчальний посібник / Катренко Л.А. Кіт Ю.В. Пістун І.П.. Університетська книга, 2023, 540 с.
6. Основи охорони праці : підручник / О.І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 264 с.

11.2. Допоміжна література

1. Про охорону праці: Закон України редакція від 14.08.2021.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України № 1105-XIV від 23 вересня 1999.
3. Про пожежну безпеку: Закон України № 3745 від 17.12.1993.
4. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України № 4004-XII від 24.02.1994.
5. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України чинний, поточна редакція – Редакція від 16.06.2021
6. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України № 877 від 26.12.2007.
7. Щодо організації проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв і організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може призвести до поширення інфекційних хвороб: Наказ МОЗ України 23.07.2002 №280 поточна редакція — Редакція від 06.01.2021
8. Основи охорони праці: підручник / Олександр Запорожець, Олександр Протоєрейський, Григорій Франчук, Іван Боровик. Центр учбової літератури, 2021, 264 с.
9. Основи охорони праці. / Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О.К.: Каравела, 2004. 408 с.

11.3. Інтернет- ресурси

1. Верховна Рада України – <http://www.rada.kiev.ua> .
2. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – [http: https://mepr.gov.ua](http://https://mepr.gov.ua)
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України – <http://www.president.gov.ua//>
5. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій – <http://www.mns.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України – <http://www.mon.gov.ua>
7. Рада національної безпеки і оборони України – <http://www.rainbow.gov.ua/>
8. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України – <http://erriu.ukrtel.net/index.html>.